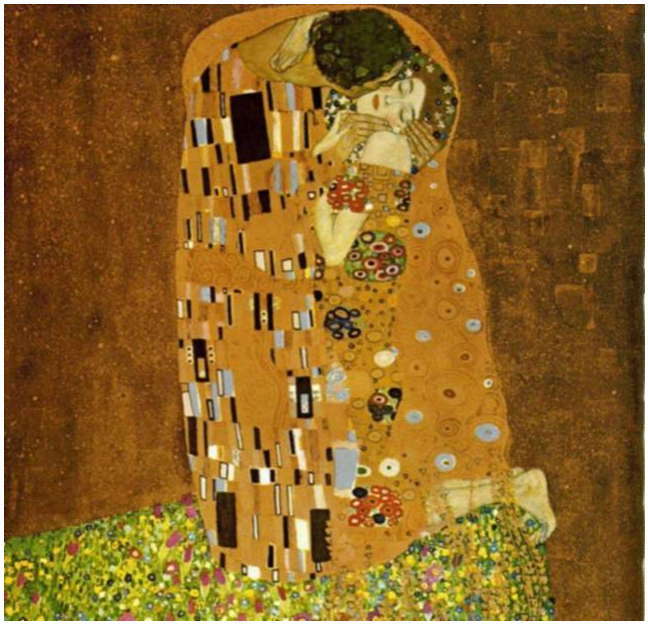

Ami a királynak nem szabad

(Jókai Mór: a jövő század regénye)

http://mek.niif.hu/00800/00846/html/index.htm

A király huszonhét éves volt és még nőtelen.

Azt hírlelték felőle, hogy misogyn. Kerüli a nőket.

A házassági összeköttetéseket, miket a család, a kormány oly sürgetőleg ajánl, állhatatosan visszautasítja. És a balkezével sem adakozó.

Minden asszonyi csáb kárbavesz nála. A fantaisie passagère nem tartozik királyi hajlamai közé. Egykedvűen nézi a gyémántos udvarhölgyeket s a még gyémántosabb balerinákat.

Különbözők felőle a vélemények. Némelyek azt tartják felőle, hogy szerencsétlen véralkata van; mások valami féltett titkot sejtenek nála, amit nem lehet kitudni.

Egy nap ezt a titkot mégis meg kellett tudni valakinek.

A minisztertanács után őfelsége legbelső szobájába vonult, és leült íróasztalához. Íróasztala egy pompás remekmű volt, melyet magyar asztalos, esztergályos és ötvös készített teknönchéj kirakással, elefáncsont faragványokkal és zománcozott ezüst cifrázatokkal. Egy mesterségesen kombinált zárt nyitott fel őfelsége azzal a kulccsal, melyet mindig magánál hordott. Egy rejtett fiókból kivett egy elefántcsont könyv alakú tokot, mely egy rugó nyomására kétfelé nyílt. Abban volt egy arckép.

Eszményi szép hölgy képe. Hosszúkás, görög idomú arc, büszke, magas homlokkal, vékony, finom ajkak s nagy, barna szemek, sűrű, sötétszőke szemöldöktől árnyazva. Szintén sötétszőke, csaknem gesztenyeszín hajzata egyetlen fonadékban a feje közül van csavarva, mint egy korona: ami az arcot még magasabbá teszi.

A hölgy öltözete fekete.

A király bal felől maga mellé teszi ezt az arcképet, s aztán felnyitja levélmappáját, kivesz belőle egy lapot és ír.

Levelet ír az arcképhez.

Az az egész könyv, meglehet, hogy mind ilyen levelekkel van már tele, amiket nem olvas senki.

Ezt az egy levelet elolvasta valaki.

„Te, akit szeretnem nem szabad!”

„Miért nem szabad? Mert király vagyok.”

„Megnyithatok minden börtönt, szabadon bocsáthatok minden rabot: – csak magamat nem bocsáthatom szabadon; csak tégedet szeretnem nem szabad.”

„Millióknak lehetek boldogítója, lehetek átka, lehetek gondviselője; csak saját sorsomat nem intézhetem. Csak tégedet szeretnem nem szabad.”

„Írhatok nevem mellé minden melléknevet, amit királyok viseltek: a ‚szent’, a ‚nagy’, a ‚hős’, az ‚oroszlánszív’, a ‚kegyetlen’, csak azt nem írhatom, hogy ‚boldog’. Csak tégedet szeretnem nem szabad.”

„Ura vagyok a háborúnak: ha egy sértő szót hallok, vagy rosszat álmodom, s ha azt mondom:

legyen harc! irtó tűz lepi el a fél világrészt, s addig foly a vér, amíg azt nem mondom: ‚elég!' Legyőzhetem ellenségeimet; csak tégedet szeretnem nem szabad."

„Ura vagyok a békének. Köthetek frigyet leggyűlöltebb, legmegvetettebb ortályosommal; vásárolhatom a békét szégyenletes pénzen; eldarabolt tartományok árán; csak neked nem nyújthatok kezet, csak tégedet szeretnem nem szabad."

„Jöhet rám egy fejedelmi őrültség, hogy összetépjek mindent, ami szent: esküt, alkotmányt, szabadságot, mindent, ami pergamentre, vagy oltárlapra, vagy örök népérzületbe van írva; uralkodhatom jog és törvény helyett vérrel és vassal; de téged vaskézzel sem érlek el. Téged szeretnem még akkor sem szabad."

„Kockára tehetem koronámat, elvesztethetem, eldobhatom; villám leütheti, kard letörheti azt fejemről; de veled meg nem oszthatom azt; csak tégedet szeretnem nem szabad."

A lap tele volt írva, a király behinté azt azzal az arany hímporral, mely a betűknek olyan színt ad, mintha lepkeszárnyakkal csókolóztak volna; azután ahhoz készült, hogy más lapot vegyen; de mielőtt iratáról az aranyporzót visszatölthette volna a porcelán tartóba, egy rémlátás ijesztette fel, mely egyszerre elűzte a nem királyi érzelmeket szívéből.

Nyitott ablakán át egy roppant vésztűz világa lobogott be hozzá. A tűz Pesten volt, s a vérfényben az Országház árkádjai ragyogtak. Úgy látszott, hogy az Országház maga ég.

A király felugrott íróasztala mellől, s ott hagyott mindent tárva…

A harmadik előszobában hárman vártak a király lefekvésére; a főkomornyik, a testőrfutár s az udvari cukrász.

A király éjjel, mikor sokáig fenn van, lefekvés előtt valami ananászból, narancs- és gránátalmaléből készült hűsítőt szokott inni: azzal várakozik a cukrász, a futár pedig eshetőleges éjszakai sürgönyökre.

A főkomornyik bécsi német, a testőrfutár pesti magyar, a cukrász párizsi francia.

Az udvari cukrász addig is, míg őfelsége legkegyelmesebben jelt ád éjitala elkészítésére, hogy ne vesztegesse a drága időt, teát készít úri hivatalnoktársai számára; melybe a rumon kívül az őfelsége számára készítendő ananász, narancs- és gránátalmaléből bőségesen töltöget; amint illik is hű szolgákhoz, hogy mindent megkóstoljanak elébb, ami az ő urok asztalára feladatik, hogy nincs-e abban méreg.

– Nézzék, uraim! – szól a cukrász, egy hírlapot vonva ki zsebéből. – Ma megveszek egy hírlapot az utcán, amit a gamin tele torokkal árul: „Le Menteur!” – Mondok: „Le menteur?” a hazug? Ez már őszinte fickó. Kérdem, mi az ára? Tíz krajcár. Előveszek egy negyven krajcáros államjegyet a zsebemből, odaadom neki, a fickó felváltja, fog egy ollót, elvágja négyfelé, háromnegyedrészét visszaadja, meg a hírlapot hozzá s nézzék, uraim, a fripon! már a címében is hazudik. Azt állítja, hogy ő francia lap, s azután nincsen benne egy szó sem franciául, az egész oláh, vagy török, vagy micsoda.

A másik két úr mosolygott. A királyi lakban nem szoktak nevetni, csak mosolyogni.

– Ah, a „Le Menteur! a Le Menteur”!

– Hja, ez furcsa lap – mondá a testőrfutár – magyarul van írva.

– De én sohasem láttam még ezt.

– Az udvarmester nem engedi a várba bejutni.

– De hát miért nem?

– Először is azért, mert az egész csupa merő hazugság. Azaz, hogy nem egészen úgy van; mert akkor még jó volna. Hanem elmond sok igazat is, de azokat hazugság alakjában adja elő; azután meg úgy hazudik, hogy az ember azt hiszi, hogy igazat mond. Telegramokat közöl a világ minden részéből mindennap, amikről tudja minden ember, hogy itt készültek, de azért

mégis mindenki elhiszi. Vezércikkeket ír olyan dolgokról, amik sohasem történtek meg; idéz nevezetes könyvekből nagy mondatokat, amik nincsenek odaírva; országgyűlési tudósításaiban a legkomolyabb hangon mondat el olyan bolondokat a képviselőkkel, amit azok sohase mondtak; utaztat előre-hátra nevezetes embereket, mikor éppen betegen feküsznek; összeházasít nyolcvanesztendős dámákat tizenhét esztendős hadapródokkal; örököltet milliomokat ismeretlenül elhalt nábobok után hátramaradt családokkal, s mikor azok az ország minden részéből összefutnak, akkor sül ki, hogy a nábob egy napszámos volt, akit az utcán megütött a guta a sok pálinkától. Csinál háborúkat a világ minden nemzetei között; fenyegetőzéseket ad a miniszterek szájába, csapatmozgalmakat, hajóhadrajok kiindulását jelezi, mikor azok legjobban pihennek; ajánlja sikeres tőkebefektetésül az olyan vállalatokat, amik holnap már bukni fognak; majd meg kollektát nyit meggazdagodott bankárok és földesurak számára, és maga megkezdi a jótékony adakozást tíz forinttal. Megbírálja a könyveket, az államgazdászatot mint jó szakácskönyvet, a komoly históriát mint humorisztikus regényt; fölléptet sánta embereket mint balett-táncosokat, komoly öreg urakat a jockey klubból szerződtet a nagy operához másodtenoroknak, bukott daraboknak a szerzőit kikeresi a felsőház tagjai közül. Megérkeztet a fővárosba külföldi potentátokat, leírja az egész kíséretüket, hová szálltak, hogy vannak öltözve, s ráuszítja a fél várost arra a vendéglőre a kínai császárt keresni. Közöl egész törvényjavaslatokat, amikről egy miniszter sem tud semmit. Meghalat és eltemet a legszebb parádéval életben levő embereket, még a búcsúztatókat is közli, amiket fölöttük elmondtak; s a születettek lajstromára odatesz minden új főispánt meg éneklő prépostot.

– De hisz az igen ártatlan tréfa attól a Le Menteurtől.

– Hiszen ártatlan, amíg hazudik. A publikum a bolond, amért elhiszi. Ő előre megmondja, hogy az egész lapja csupa hazugság, ott van a címén. Hanem azután keveri a sok hazugságot igaz dolgokkal. Elővesz minden minisztert, papot, bankárt, tábornokot, primadonnát, udvarhölgyet, s ami hírt elkaphat felőlük, azt rendre kitálalja; hanem aztán hozzáteszi: lássa az ember, miként rágalmazzák a legtiszteletreméltóbb magas személyeket, ilyen hazugságokat költenek felőlük! A közönség aztán annál inkább elhiszi, hogy igaz az mind. Még őfelségét sem kíméli a gonosz.

– Ah! A fripon! S nem csukják be?

– Dehogynem. Minden héten elítélik. De hasztalan, mert amint az egyik ajtón becsukják, őfelsége a másik ajtón mindjárt kiereszteti, megkegyelmez neki.

– Ah! Coquin! – monda nemes méltatlankodással a cukrász, s földhöz csapva az infámis lapot, kegyetlenül megtaposta azt a papucsával és ráköpködött.

Azután felvette az összegyűrt hírlapot, kiterjesztette azt az asztalra, s kíváncsian végigtekintgette ennek ismeretlen hieroglifjait.

– Eh, mégiscsak szeretné az ember tudni, hogy mivel rágalmazhat ez a mesquin bennünket? (Már tudniillik az udvari cukrászt – meg a királyt.)

– A futár úr ért magyarul! – mondá a főkomornyik úr.

– De az udvari cukrász úr egészen összesározta a sarkával a lapot, s rá is köpködött.

Az udvari cukrász úr aztán szépen letörülgette a fehér kötényével a gonosz lapról a meggyalázás nyomait. Így ni, mármost lehet belőle felolvasni.

A futár úr ráhagyta magát venni időtöltésből.

Tehát legelőször is jönnek a kinevezések.

„Őfelsége kinevezte összes hadseregei vezértábornokává a diadalairól hírhedett General O-Brie-t.”

A főkomornyik a teáscsészébe nevetett, melyből éppen az utolsó kortyot hörpölte ki.

Az udvari cukrász úr tudatlan arccal kérdezé:

– De hát ki az a General O-Brie? Sohasem hallottam a diadalairól.

A főkomornyik úr felvilágosítá róla.

– Az egy angol versenyparipa, aki mint legjobb futó, minden lóversenyen győzni szokott.

– Ah! fripon!

Azután következett egy idióta, akit kineveztek egyetemi tanárnak, egy consiliárius, akinek szép neje van, s annak egy püspök a gyóntatóatyja, ennek a prelátusnak a helyébe püspüknek. Egy pár megszökött csaló mindenféle érdemrendekkel dekoráltatott, egy zsivány, aki élethosszig lett elítélve, érdemeinek elismerése mellett nyugdíjaztatott; Budapest város főkapitánya a vakok intézetéhez főigazgatónak áttétetett, az illető miniszterek ellenjegyzése mellett.

Azután jön egy vezércikk, melynek vezéreszméje az, hogy a miniszteréknek kevés a fizetésük, s azt irányadó körükben még egyszer annyira szándékoznak felemelni. Pártolja ez eszmét. Elmondja, hogy milyen sok dolga van egy miniszternek, s mennyire kell költenie. A cikk oly túlbuzgó lojalitással van írva, hogy az ember azt hinné: a sajtóirodából került ki, csak az a gonoszság benne, hogy egy szó sem igaz belőle.

Következik egy másik vezércikk, hanem az egészen be van festve feketével. A Le Menteur ezzel azt hazudja, hogy a cenzúra törülte ki azt a cikkét; pedig hiszen korlátlan sajtószabadság van az országban.

Azután jön a „legújabb a csatatérről”. Ez egy másodszori képviselő-választásnak a leírása, melyben számos a halott és sebesült. Ezt még el is lehet hinni.

Következik egy országgyűlési tudósítás.

Elnök csenget. Jegyző felkiált: orémusi! (Azt hiszi, most is ministrál.) Előadatnak mindenféle

bolond kérvények. Azután jön a napirenden levő tárgy: törvényjavaslat a delegációkban használandó dualisztikus nyelv tárgyában: eszerint a praepositiók, nomen propriumok, adverbiumok és a conjugatió, declinatió ragasztékai lesznek magyarok, a verbumok, substantivumok és adjectivumok pedig németek. Dualizmus nyelve. Az oppozíció részéről feljegyzett első szónok beszéde közepén a kormánypárt lármásan követeli a clôture-t. A javaslat nagy szótöbbséggel elfogadtatik.

Következik a pénzügyminiszteri előterjesztés. A pénzügyminiszter gratulál az országnak, hogy az idén megint rossz termés volt. Mikor rossz termés van, a birtokosok nem tudják fizetni az adót, akkor az állam elkótyavetyéli a jószágaikat, a vételárból először megkapja az adót szimplán, azután megkapja a vevőtől átíratási díj fejében duplán, és így minden ínséges esztendő kettős haszon az államháztartásnak.

Azután jön egy hatalmas külföldi szemle, alapos conjectural politikával keverve.

Kezdődik az Amerikai Egyesült Államokon; ott az elnök, Talbot meghalálozván, nagy lett a zavar. A Monroe-doktrína győzött. De viszont a knownothingok bukásban vannak. A német elem az ír katolikusokkal kezet fogva, ligát csinált. Megszületett Amerikában is a nemzetiségi kérdés. Minden nemzetiség saját jelöltjét akarja az elnöki székre juttatni. Szerencsére a spiritiszták dominálják még eddig valamennyit, s a „médiumok” ellensúlyozzák a demagógokat. A nők szavazatképessége elfogadtatott. És így bizonyos kilátás van arra, hogy új elnöknek a megholt elnök özvegye fog megválasztatni, ami a legszerencsésebb megoldás lenne.

És abban az esetben a világ két legnagyobb respublikájának kormányát nők fognák vezetni. Az orosz respublika elnöke is nő: Madame Sasza. Ezen zseniális asszonyságnak legújabb rendelete szerint egész Oroszországban a mennoniták dogmái lesznek elfogadva. Ezen tan szerint minden nőnemen levő polgár tizenhat éves korában, a férfiak pedig tizennyolc éves korukban újra megkereszteltetnek a templomban, coram publico, még pedig tetőtől talpig in statu naturali. – Ez isteneknek való látvány lesz. – Ugyanott minden magánvagyon államtulajdonnak nyilváníttatott, a házasság eltörültetett, s a törvényszékek megszüntettettek. Minden magányadósság quitt. Új Eldorádó.

Németország fel van izgatva az amerikai és oroszországi nagy események által. A nemzeti közvélemény sürgeti az amerikai fajrokonok segélyezését. Amerikai invázió küszöbén állunk. Legközelébb a frankfurti kamarák elé törvényjavaslat terjesztetett, mely a hadkötelezettséget a nőnemre is kiterjesztetni indítványozza, egyelőre csak a sanitaets-corps, ambulance-, pionnier- és megszálló csapatok képeztetvén belőlök, midőn az összes férfilakosság a harcmezőn van. A Staatsschatz ezer millió tallérra szaporíttatott aranyban.

Mindezekkel ellentétben Franciaország a puritán elvek és filosophi higgadtság politikáját folytatja tovább is. Párizsból még a divat is száműzetett, s átköltözött a Spree mellé. (Lásd alább „Divat” rovatunkat.) A köztársaságnak a legnagyobb szerencséje, hogy a trónpraetendensek száma annyira szaporodott már, hogy egymás közt sem bírnak megegyezni. A Bourbon-, Orléans-családok mellé támadt még egy új Orléans-sarj, mely dokumentálja, hogy az ő őse volt az igazi Orléans, nem Lajos Fülöp, azt csak kicserélték vele. Viszont a Napóleon-család Lulu-féle egyenes ágának keserű küzdelmei vannak a Plonplon, Napóleon

Péter, Wyse, Bellanger Mimi és Pearl Cora legitim ivadékaival, ami a republikánusok dolgát nagyon megkönnyebbíti.

Olaszország az anglikán egyházat adoptálta. Ezáltal hetvennégyezer abbate, szerzetes és tertiárius, huszonhatezer apáca lett exlex állapotba téve, s miután ez a nagy szám Graubünden kantonban és Tirolban mind el nem fér, jórészt Magyarországon fog megtelepedni, ami által ismét egy lépcsővel közelebb jutunk a paradicsomhoz.

Szerbia alkotmánya tökéletesíttetett azáltal, hogy a szerb császár kinevezte a felsőházat, melyhez nagy kontingenst szolgáltattak az Oroszországból emigrált grófok és hercegek. Míg másik szomszédunk, Románia, a népnevelés terén ért el eddigelé csodálatos előmeneteleket, iskolái a svájciakkal vetekednek, s mióta a zsidó emancipációt törvényesen létrehozta, financiái is kitűnően megjavultak.

A török birodalom is folytatja újjászületési munkáját. Az alkotmányos szultán ma írta alá (lásd terjedelmes táviratunkat alább) a nők fátyoltalanul megjelenhetése felől hozott törvénycikkét a dívánnak; ugyanott harmadszori felolvasáson ment keresztül a bortilalmat megszüntető bill s aznap este minden imám, uléma és softa s valamennyi dervis részegen táncolt az utcán. Az Aranyszarv-öböl szabad kikötőnek nyilváníttatott.

(„Csak már legalább azt tudná az ember, hogy mind hazugság-e ez igazán!” – sóhajta fel az udvari cukrász.)

Következik a közgazdászat.

„Börzehírek. Wasserpolak és társai egyletet alakítottak, melynek címe: ‚Első általános házfeltörési, zsebmetszési és útonállási részvénytársulat’, vidéki lólopási filiálékkal, összekötve ugyanezek ellen biztosító osztállyal. Ilyen egyletnek valóban rég szükségét éreztük már. A társulat gazdag dividendákat fog osztani. A részvények százszorosan túl vannak jegyezve. Úgy halljuk, hogy a kormány maga is itt akarja biztosítani a postáit a sűrű kirablások ellen.” – „A fiókpesti, árnyékpesti és kölyökpesti egyesült tarhonyaőrlő gyárak a múlt éjjel likvidáltak. Mind a három egyszerre leégett. A számadások, mérleg stb. mind bennégtek. – A spanyol–magyar bank és a török–magyar bank fuzionálni akarnak a görög–montenegrói bankkal. Ázsió: arany, ezüst semmi áron, 100 rézkrajcár ára 180 papirosban.”

Itt van megint egy sensations hír.

„Hiteles mérnöki tekintélyek mint bizonyost állítják, hogy midőn a Vaskapunál a Duna utolsó akadályai is fel lesznek robbantva, ezáltal a folyam oly sebes lefolyást kap, hogy nyáron át Budáról Pestre gyalog át lehet gázolni, Bécsnél pedig éppen csak a medre fog látszani a büszke folyamnak. Hová lesznek gőzhajóink?!!! Videant consules!”

No meg egy kis epidémiahír.

„Kínával való összeköttetésünk egy újabb ismeretlen dögvészt hozott Európára. Ez a ráng-düh. A szerencsétlenek, akik azt megkapják, először a kezeikkel, azután a lábaikkal, utoljára a

szemükkel, szájukkal, nyakukkal kezdenek rángatózni; a betegség gyógykezelése iránt orvosainknak még csak gondolatjuk sincsen. A kimenetel halálos. S e ragály annyival gonoszabb minden eddigieknél, hogy az ember a látásból megkapja: elég egy ilyen rángatózó beteget látni, hogy az ember rögtön utána rángatózzék."

– Dieu de mon père! nekem már kezd a szám rángatózni. Most jön a törvényszéki tudósítás.

„A. B. tolvaj beperli a bűnvádi törvényszék előtt C. D. magánzót, kitől egy órát ellopott, azt hívén, hogy az aranyóra, holott csak talmi óra volt. Ez csalás. Kéri vádlottat elmarasztaltatni. Törvényszék vádlottat odautasítja, hogy cserélje ki az ellopott talmi órát igazi arannyal."

Itt van egy hosszú lajstrom vasúti szerencsétlenségekből, a másik öngyilkosságokból. Állandó rovat.

Művészeti hírek.

„Róma Bécsben. Ez a címe a legújabb balettnak, mely olyan nagy szenzációt gerjesztett. Legnagyobb vonzerejét képezi az, ami el van belőle hagyva: a trikó."

Divat.

„A Spree melletti Athénből ez időszakra következő divat van jelezve: ‚fleurs animées'. Minden hölgy más, alkatához illő virágnak jellemezve. Egy állandó kosztümbál. Eddig csak egyféle volt a divat; most versenyezni fog a penséek divatja a tulipánok, paeoniák, azaleák, nárciszok, harangvirágok divatjával."

A három úr csendesen szürcsölte az ananászt. Egyik sem húzta volna mosolyra az arcát. Egymástól tartottak.

– Hanem hát amiért tulajdonképpen ki van tiltva a várpalotából a Le Menteur, azok az ő „udvari hírei" – szólt a futár úr egy rovatot keresztülugorva észrevehetőleg.

– Hogyan?

– Ah, monsieur! Az affreuse!

– Affreuse? Akkor halljuk!

A két idegen ajkú úr közelebb dugta fejét a harmadik tolmácsolóhoz, olyan dolgokat szimatolván, amiket nem lehet fennhangon elmondani.

„Nem tagadhatjuk meg olvasóinktól, hogy nehány legmagasabb körökből származott mendemondát fel ne jegyezzünk, előre is kijelentvén, hogy azok a valótlanság bélyegét viselik magukon. Ezen hírek egymással összefüggésben állnak. Az első szerint őfensége Napóleon VI. Lajos (Bellanger-ág) trónörökös ma esküdött meg – balkézre – őfelsége I. Olympia királynővel (a nagy operánál); egy más verzió szerint az csak látszólagos házasság, melynek célja I.

Olympiát udvarképessé tenni, s a budai királyi lakba bevezethetni – ahol igen magas pártfogója van. – Ez a hír kapcsolatba hozatik az udvari rágalmazók által felséges királyunknak a házasságtól való idegenkedésével, szemben az ultramontán körök azon suttogásaival, melyek az aszkéta tartózkodást olynemű fogadalomnak tulajdonítják, minő Imre hercegünknek szerzé meg a szent glóriát, s szent István családi ágának a magvaszakadást. Mindkét állítással ellentétben fenntartja magát ez az udvari pletyka, miszerint őfelsége eszményi rajongással csüng egy női arcon, melynek miniatűr mását legtitkosabb rejtekfiókjában elzárva tartja. A királynak azonban lehetetlen azt a hölgyet nőül venni, mert az egy ortodox zsidóleány, ki egy koronáért sem akarja apái hitét elhagyni. Mondanom sem kell, hogy ez mind rágalom, s valóban csodáljuk a kormány türelmét, hogy az ily hírek koholóit a legnagyobb szigorral nem siet megbüntetni."

– No nézd a tolvajt, még ő kiabálja, hogy „fogjátok meg!" – szólt méltó bosszankodással az udvari cukrász.

A főkomornyik azonban hirtelen kikapta a magyarázó futár kezéből az egész hírlapot, s az ezüsttálca alá rejté.

– Hallgassanak, urak! Nem a harangokat verik félre?

– De igen. Tűz van valahol.

– Akkor szedjük magunkat rendbe, mert őfelsége rögtön itt terem; mikor tűzveszély van, az ágyát is elhagyja, és siet oda.

Alig volt idő a csészéket félretenni, s a Le Menteurt a cukrászúr köténye alá elrejteni. A király szobáiból sebes léptek hangzottak, s őfelsége kilépett. Még kardját sem ért rá felkötni, azt is kezében hozta.

– Siessen ön – parancsolá a futárnak – szárnysegédemhez, jöjjön utánam. Lovászomhoz majd lemegyek magam. Mi az éjjeli jelszó, Henrik? Jól van. Reggelig úgysem jövök vissza.

– Felséges uram – szólt a főkomornyik alázatosan eléje sasírozva a fejedelemnek, s mélyen lehajtva kopasz fejét. – Ha felséged a tűzvész helyére megy, engedje meg az atlaszinget feladnom.

– Ejh, mit nekem most az atlaszing, mikor az Országház ég! – szólt a király türelmetlenül, s nem állva többé szóba senkivel, a szőnyegajtón át eltávozott, amelyből a csigalépcső vezetett le a várkertbe. Ott volt egy mellékistállóban három paripa őfelsége számára éjjel-nappal felnyergelve, miket tűzeseteknél szokott használni.

– Az Országház ég! – mondá az udvari cukrász. – Ez nagyszerű látvány lehet.

Abból a szobából, ahol ők voltak, oda nem lehetett látni; de a király szobájából igen jól.

A három úrnak ki tilthatta volna azt meg? Az ajtók nyitva voltak. S a tűzvész törvényen és

etiketten kívüli állapotokat tesz jogosultakká.

E rendkívüli jogra támaszkodva, bátorságot vőnek maguknak a király hálószobájába belépni.

Az ablakból mutatkozó látvány csakugyan nagyszerű volt.

Az Országház mintha a pokol kapujába volna állítva.

– Pompás tűz lehet ott!

– Hát még ha egy jó déli szél támadna, végigégne előttünk az a palotasor a Duna hosszában. Akkor legalább visszamennénk Bécsbe lakni.

– Au contraire! Akkor éppen el nem menne innen őfelsége, amíg a várost újra fel nem építteti.

A kert felől már hangzott a mének robogása, amint a legrövidebb úton sietett ki a király a várpalotából.

– Azonban nem az Országház ég! – mondó a futár úr, ki Pesten nagy tájékozottsággal bírt. – Az a háta mögötti épület, az országos nemzetközi áruraktár.

– Talán az is „likvidál?”

– Valószínű. S arról, ha akar, meggyulladhat az országház is.

– Pszt! pszt! – suttogott a főkomornyik – Ne a tüzet nézzék önök, uraim, hanem ezt ni!

A király asztalára mutatott.

Ott volt az arckép.

– Ah! Mind a hárman ráismertek egyszerre.

– Az orosz hercegasszony, Hermione Peleia – suttogá a főkomornyik.

– Tehát ez a királynak a féltett titka? – lihegé halkan a testőrfutár, mialatt mindketten igyekeztek a levél sorain végigfutni, mit a király asztalán felejtett.

– Urak, most jerünk innen; az ajtót bezárom, mert ha őfelsége valamit megtud, akkor jobb lett volna vakon születnünk.

Mikor aztán a várakozási előszobába visszatértek, mind a hárman leültek és nagyot hallgattak, egymásra pislogatva, s mind a hárman azon igyekeztek, hogy melyik tud ártatlanabb képet mutatni.

Legelőször is az udvari cukrász talált ki magának valami szerepet, amivel bebizonyítsa, hogy ő

a látott titokból semmit sem ért.

– De hát mi szüksége van őfelségének ezzel titkolózni? Hisz ez nem zsidóleány, hanem rangjához illő fejedelemnő; nincsen is messze ide: itt lakik a „vezérhalmi" lovagkastélyban; ha szereti őt, semmi sem áll útjában, hogy nőül vehesse.

– Ejh, ejh, udvari cukrász úr – feddőzék a főkomornyik úr –, ön úgy látszik, hogy nehány évvel hátramaradt: a világtörténelem tanulmányában, s a magasabb diplomáciáról pedig igen hiányos értesítésekkel bír.

– Már az igaz, nekem csak a zselékre és szószokra van gondom; s különösen mint francia, a barbár népek, oroszok, magyarok, autrichienok történetét nem szoktam tanulmányozni.

A kitérés sikerült. A főkomornyik úr prédául esett az udvari cukrász semmit nem tudásának, s nagy készséggel világosító fel őt a következő históriai egymásutánról:

„Constantin cár, Hermione Peleia hercegasszony atyja, mikor trónra lépett, az elődе által addig követett politikát gyökeresen megváltoztatta. Felmondta a német barátságot, udvarából kiküszöbölte a német államférfiakat, s elkezdett orosz nemzeti politikát követni, s egyúttal alkotmányos kormányhoz akarta szoktatni a népét. Ezáltal három dolgot ért el; az egyik az volt, hogy a német diplomáciát egészen elidegenítette magától, a másik az, hogy az orosz főnemességet halálos ellenségévé tette, a harmadik meg, hogy az orosz nép, amint egy kis alkotmányos levegőhöz jutott: elkezdett jakobinus lenni. (Ilyen veszedelmes dolog az az alkotmány!) Egyszer aztán az orosz főnemesek összeesküdtek a cár nagybátyjával, Mihállyal; Constantint letették, családostól számkivetették, s Mihály cár alatt helyreállították a régi nemesi uralmat s a jobbágyságot. Erre aztán roppant lázadás tört ki. A felkelők az általuk először használt léggömbök segélyével porrá zúzták a Kremlt, a bennszorult nemesi hadakkal együtt; hová lett Mihály cár, azt ma sem tudja senki. Szentpétervárott most gonoszabbul megy a dolog, mint Párizsban 1792-ben. A rémuralom kormányát egy nő ragadta magához, kinek neve Alekszandra, de akit népszerűen csak Saszának neveznek, s ez egy valóságos női Robespierre, egy démon, egy szörnyeteg, kinek véres szeszélyei rettegésben tartják Európát, aki hadat készít minden ellen, ami még fennáll; trón, oltár, nászágy, s ha rémuralmával rendet lesz képes odahaza csinálni, rövid időn, mint az Apokalipszis hétszarvú sárkánya fog lerohanni Európa többi országaira. A letett cár, Constantin pedig ide menekült Magyarországra, s itt oltalmat talált. Felséges urunk nem tagadhatá azt meg tőle, ki halálos betegen jött ide; még kevésbé leányától. Most a vendégszeretet által először is kellemetlenül lett érintve a német udvar, mellyel Constantin ellenséges viszonyokat tartott fenn; másodszor ránk idézte veszedelmes figyelmét a rettenetes szörnyetegnek asszonyi alakban ott a Néva mellett. Ez a szoknyás Dzsingisz kán nem átallotta nyíltan kihíresztelni, hogy amelyik európai uralkodó vagy annak bármelyik ivadéka nőül meri venni a cár leányát, azt ő rögtön haddal támadja meg, s nem nyugszik, míg a koronás férj és feleség mint fogoly kezei közt nem lesz. Ez a mi siralmas állapotunk. – És íme, most őfelsége saját koronás uralkodónk ábrándozik a veszedelmes szép ábrázatról. Jó szerencse, hogy Hermione Peleia hercegasszony, ismerve a fölöttünk lebegő veszélyt, rendületlenül áll azon elhatározása mellett, hogy zárdába menjen, s miután ő anyja után római katolika, egy katolikus kolostort készül alapítani."

Az udvari cukrász úr olyan áhítattal hallgatta az előadottakat, mintha ő csakugyan nem tudna mindezekből semmit.

A félrevert harangok folyvást kongtak Budán és Pesten, s a királyi várpalotának most már minden ablakán világított be a vérvörös ég. Pesten nagy tűznek kell lenni.

– Hanem urak! – mondá végül a főkomornyik. – Most azután hármas lakat legyen ám mindegyikünknek a száján; mert nem szeretnék annak a háta lenni, akinek a nyelve kibeszéli azt, amit ma láttunk.

Mind a hárman kezet adtak egymásnak, hogy hallgatni fognak, mint a sír.

A testőrfutár úr pedig azt gondolá magában: „Ezért a titokért nekem a Le Menteur megád száz forintot."

A főkomornyik úr így szólt magához: „A mai felfödözésért Mária Annunziata főhercegnő kieszközöl nekem egy Lipótrendet."

Az udvari cukrász úr pedig már be is írta a bevételek rovatába: „Ez arckép titkáért ezer rubelem van Pavloff miniszternél Szentpétervárott."

A tüzet csak reggelre tudták eloltani; de az Országház megmenekült a tűzoltók erélye által.

Őfelsége csak hajnal felé érkezett haza. Arca barna volt a füsttől, s egyenruhája tíz helyen kiégve a ráhullott sziporkáktól, két kesztyűje csupa sár és korom.

Mikor szobájába érkezett, első tekintete az íróasztalán feledt arcképre esett.

A főkomornyik, ki szobájába kísérte, feszes tisztelgéssel maradt állva az ajtóban, őfelsége számára tiszta ruhákat tartva készen. Pedáns, borotvált arcán nyoma sem látszott annak, mintha tudna arról valamit, hogy mit néz most a király.

A király pedig azt nézte, hogy leveléhez valaki hozzányúlt. Az az aranypor, mellyel ő levelét behintette, az alatta levő fekete bőrlapon szétszóródott, s most a levél, mely az olvasás közben félrecsúszott, hézagot mutatott az aranyporos lap és szegély között.

A király arca lángra gyulladt. Fel volt hevülve az éji vésztől. Odasietett kemény léptekkel szolgája elé, s ajkain e szók készültek kitörni: „Kémek! Árulók! Kik körülem vagytok mind."

Hanem amíg szobáján végigment, ura lett önmagának: ránézett hidegen a testéhez mindig legközelebb álló szolgára, s azt mondá neki nyugodtan: „Add fel ingemet."

A főkomornyik mélységes jobbágyi hódolattal jegyzé meg, hogy őfelsége ma vadászatra fog menni, s az ismét olyan hely, ahol szükséges felvenni az atlaszpáncélinget.

– Soha többé – mondá a király.